

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 23.

У НОВОМ САДУ 5. ЈУНИЈА 1886.

ГОД. II.

ДВЕ ВИЛЕ.

а узглављу сам лежао меку,
Пустио душу уз тиху реку
Сећања мила. Река ме поне
И већ јој чујем дивне ромоне.
Нежно ме љубља на таласима,
А жуборима тајанственима
О негдашњим ми збори сновима.
Љубљам се, слушах чедне роморе,
Кад, ал' собна ми с' врата отворе
И преда мноме два дивна створа...
Да-л' су из горе? Да-л' су из мора?
Не знам, ал' видим две виле беле.
Једној у руци злаћене стреле,
Зелени листак, ружа у власи,
На челу звезда: то јој украси.
Другој на глави венац лаворов,
О врату гмизе ситног бисера,
Од морске пене вито јој тело,
Од млечног пута светло одело,
Из ока два јој живи сипа плам,
Могла би њима пресећи и кам.
С' тог привиђења сав се укочи',
Покрих са блеска рукама очи,
Грло ми нешто притисло, стегло,
На срце ка' да камење легло,
Па таман могах запитат': „Ко је?“
„Хоћеш ли самном у дворе моје?
Хоћеш ли самном у оне висе,
Где са светлости сјај хиљади се,
Где нема ноћи, где нема тмине,
Куд нико не мож' маштом да с' вине.
Чуј ме. Тамо у високих двори
Над златним троном сунашце гори,
Ком је шарена дуга застава
Од алемова круна блистава,
Од бисера му ступови вिति:
На тај ћу тебе да дигнем престо,
То хоћу да ти поклоним место:

Бесмртности ћеш владалац бити!
Па ходи, брале, приступи, ходи,
Да сестра твоја у вис те води,
Посади ми се на лака крила:
Бесмртност је моја држава —
Име ми — *слава!*“
Тако ми прва зборила вила.
Срце ми као снежана грудa, —
Ал' кад с' разабрах мало од чуда:
„Носи ме!“ рекох. И бела вила
Рашири своја злаћена крила,
Само да седнем, па да полетим...
Ал' тад и друге гошће се сетим,
Па нејасним је гласом запита':
„А ко је сестра та поносита?
Причекај мало, стан', не носи ме,
Нека ми рекне и она име!“
„А што разбираш за име моје?
Испуњене ти све жеље твоје.
Полети, иди у дворе слави:
Просто ти, мене што заборави...
Ја ти не могу скинути дугу,
У моме врту, у моме лугу
Нема онога сјаја раскошног,
У зраке што би обук'о те свог,
И који слави бесмртност пали:
Држава моја перивој мали,
Где цвеће расте, где поток струји,
Где бисер круне на те славуји,
Где тајна тајни тајну открива,
Где боно срце здравије бива,
Где т' тиха шига љубља санова,
Из њих те буди гук голубова:
Љубав се зovem, — *љубав* ми име;
Поћи за славом: заборави ме!“
„Љубав се зовеш? Ох, дивна селе,
Рашири твоје те руке беле,
Па загрли ме, загрли њима:

У твојима ћу загрљајима,
Да дне, што их још имам, проведем,
На руци твојој очи да сведем.
С тобом ћу, с тобом! Нећу славе, не...

Ти носи мене, ти грли мене,
Ти ме закрили, створе убави
Најлепши божји даре — љубави!...

Мита Поповић.

ЖИВИО РАДАЈА!

ПРИ ПОВЕТКА СА СЕЛА.

СРОЧИО ПАНТА ПОПОВИЋ.

(Наставак.)

9. Зла времена.

усед је ишао по свој авлији и тражио траг марвенски. Наишао је на траг од људи, који су у опанцих у шталу ушли; али нема трага, да су напоље изашли. Ишао је на таван, да види, да се нису онамо попели, али ни ту ни краве ни људи, као да су у земљу пропали. Пукао је глас о томе по селу, пукао по околини, и свако се томе чудило а нико није умео чуду да се довије.

Таквих и већих чуда дешавало се у оно доба скоро сваког боговетног дана.

По вредне и поштене људе зла су времена била настала. Ништа, што се год с места маћи може, ниси могао својим звати. Као да си све узео само у зајам па чекаш, кад ће газда по своје доћи, или као да си ти то од лопова украо, тако стрепиш од њих за своје добро. Све ти је стајало као тица на грани. Долете сто чворака на твој дуд. Твоји су, док су на твоје дуду, али докле ће бити твоји? Данас имаш стотину оваца, сутра ниједне. Ниси их ти продао, нити су поскопале, одлетиле као чворци. Данас имаш осам волова а сутра ти јармови празни па ори о себи, ако хоћеш. Ти виноград копаш а други га бере, ти воћку садиш а други је једе. Настала сушта она времена турска, кад се певало: „Србин коси а Турчин односи“, још само што нису децу крали и отимали, да их у јаничаре носе; али су их погдегде опет крали, да их у слешце носе. Кад си залогај устима понео и онда још ниси сигуран био, да ти га неће ко из руке украсти. У по дана из очију су ти крали; шта крали? отимали; ни у револуцији свакој није тако била формална пљачка. Па откуд је то тако могло бити? То је од те претеране слободе.

Тужио се свет дотле на стегу, како му се не да слободно кретање, како се не сме човек с човеком састати, и доби се слобода говора, слобода штампе и слобода удруживања, слобода: свађати се, тући се па и — красти. Пођоше се џкланати друштва. Овлада свуда манија за удруживањем па се тако и лопови, харамије, и убице удружише. Створише се права друштва лоповска, створише се централни

одбори, филијали и агенти лоповски, и штатуте ови себи направеше, па ако их министри не потврдише, јер им не поднесоше, а они су их трпили. Адвокати су их бранили а судци их ослобађали. Адвокати су она универзална паста, лек, што од сваке болести лечи. Они лече од увреде части, од опасне претње, од крађе, од харања па и од убијања. Могло се рећи, да пре но што је лопов пошао у крађу, да му је адвокат направио обрану за случај, ако га ухвате.

Радња је стала била, само је трговина цветала, али са краденим стварима. Ко ће да ради бадава за другог? И сам живот се поштемом свету дотужао. Тако није могло остати, морало се ма чиме бранити. Власти тада изумеше друштва, која ће поштен свет од лопова и хуља да чувају. Свака општина најмила је десетак дванаест људи да је чувају; али то не беху чувари, то беху привилегирани лопови, лопови, који су имали дозволу, да краду. То беху кесеције, што ударају намет на вилајет, то бехе контрибуција права, разрез ратни, за војску, која рата и не види него пождере све по логорих и још и пљачка оне, које треба да брани.

Свака је општина по неколико хиљада плаћала тима хуљама. У милијоне износио би у држави тај порез за лопове, и опет зло; крало се као и без њих; не, него још горе, онда се крало без њих а сад с њима. Нуз то се свет варао. Док није чувара било, ниси се имао ни у кога уздати па си сам чувао. Сад су ту чувари и то такви, који плаћају штету; али како је, жалостан, плаћају! Полу, трећину ако добијеш, онда хвали Бога.

Уз чуваре створише се и врачари. У сваком селу има по који врачар, који карте баца и каже ти, где ти је изгубљена ствар; али је у тих врачара белега скупа; трећина, половина, што те ствар кошта, њихова је. Мораш и на то пристати, јер ако добијеш твоју ствар, која ти је од потребе, а иначе је нестане и онда кад ти чувари плаћају, онда или још мање добијеш, јер ови свачем побијају цену, или се мораш с њима вући по суду.

У кућама врачарским, тих пророка новог доба,

расиша се немилице. Ту се само једе и пије, па ту је песма, ту је свирка. Ту је друштва из места, ту је гостију са стране, па ту не фале ни чувари себски. Ови се изговарају на то, да иду да ватају пријатељство, да их не дирају. С хуљом пријатељство хватати, да те на миру остави, то је као да се чобан с курјаком пријатељи. Знају то чувари сеоски, па не иду они онамо, да се старају, како ће што сачувати, него да се договарају, како ће што склонити. Преко дан се ждере и спава а ноћу на посао, лопови на једну а чувари на другу страну.

Чим сване, одмах ево ново: овде су поћас прокопали, онде су обили, овом су одвели коње, ономе волове, овом однели рану с тавана, оном похватили живину.

Уз толики „сабадшаг“ у крађи и ко није никад мислио лопов бити, прохуљио се. Ником ниси смео више веровати. Прве газде или су крали сами или су примали крадено. Било је салаша, где је увек оседлан коњ у штали стајао. Ту је конак каквог бећара на гласу. Све је то крало на све стране. Шта више и чувари су крали један од другог. Деси се, да један човек узме чуварлук од општине под аренду. Он онда подвезе општини своју сермију па сам себи ортаке бира. Он је сдговоран за штету а ови нису. Таки арендатори стубоком пропадне. Њини их људи највећма убијају. Што не би, кад они не одговарају за штету.

Из живота тих чувара, што нису одговарали за штету, навешћемо овде, шале ради, да ту суморну збиљу у досадањем приповедању мало ублажимо, једну малу анегдоту.

Договоре се два таква чувара, да украду на једном месту пар ђурака. То је трећи чувар дочуо па назорце за њима. Један од оне двојице пређе преко зида па ће ухватити ђурке и овом другом додати. Кад је први прешао преко зида, онда онај трећи пође оном другом, који је чекао да прими ђурке. Овај се поплаши и побегне а трећи стане на његово место. Онај први држи, да је још његов ортак под ѕидом, па, док он не пређе, даде ђурке овом трећем, али док је он прелазно, овај трећи умакне с ђуркама. Први пређе, нађе свог ортака и пита га, где су ђурке; овај му каже, али он не верује, но вели, да их је он склонио, да их сам поједе. Реч по реч па дође и до боја, те би и крвавих глава.

Кад су сви чувари за штету пододговорни, онда опет они, који су поштени, пропадају. Хуље ортаци краду па, ако заједнички и плаћају штету, они су себи накрали, а оном поштеном одлази његово рођење. С тога поштен човек није хтео ни бити чувар, и тешко је дванаест поштених људи наћи, који хоће да буду чувари. Хуље, најнеуреднији свет, били су

дакле чувари реда. Мачка је чувала сланину. Био је дакле прави дармар, анархија у најлепшем цвету.

Матори краду, отимају и убијају се, па и младеж распуштена и покварена, да грђе не може бити. У коло на рогаљ, свуд се то с ножеви и с пиштољи иде. Ту се коље и убија као усред грађанскога рата. Отмица, гора по у Арнаутској. Игра коло насред села а хуље дотерају кола па коју хоће девојку. Сирота није с момком никад ни речи проговорила, и не познаје га, или, ако га и познаје, она га и можда мрзи као крвника; али момак покаже прстом, коју жели, и она је пропала. Одвуку је и осрамоте је па врате кући. То гледи свет, то гледи општина, то власт гледи; али нико се не миче. Све је то које застрашено које подмићено. Глава ти увек о конци висе. Кад поћеш од куће у село, треба да се са својима опростиш као да ћеш на војску или у пустињу, где су најљуће звери. И кад у цркву поћеш, треба тестаменат да направеш, јер не знаш, откуд може тане дозујати. Бећарија овлада по крчмама и сокацих, туче се и пуца, и не гледи, куд тане може заићи. Нигде склониште за гоњенога, и у саму општинску кућу одвијаће те банов слободњак и тамо на очи кнежеве утући.

Па што се даље не тужи? питате.

Што даље то горе.

Највећег зликовца ухвате у злу делу, вежу га и однесу у срески суд; али он је пре дошао кући него општински пандури, који су га отпустили, исто као онај ђак, што га је отац однео у немачку школу, а кад се отац кући вратио а ђак му капију отвара. Шта ћеш сад с њиме?

Дошло је било дотле, да се по неколико суседних кућа слагали па сами наизменце сваку ноћ себе чували а и дању стражу су имали, која би их алармирала, ако би ко кога из њиховог друштва напао. Но то власт није трпила; она није трпила у држави државу, у општини општину, није трпила људе, који се од зла бране а трпила је оне, који зло чине. Ако се ти поштени задругари из друштва за самообрану сукобили са хуљама, те је до суда дошло, они су били криви. Ко је њих овласти, да буду себи полиција? Да нема неваљала света, не би требало ни суда ни адвоката, а што је оних више, то је овима последњима боље.

Ништа дакле поштеном човеку није остало, него испродавати све и селити се у ону земљу, где ако и има суда, нема бар адвоката. Заиста зло и наопако.

10. Граф Радаји.

У општинским представништвима, у вармеђким скупштинама и у самом земаљском сабору чуо се јаук поштена света: помагајте, утукоше нас хуље!

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Шилани су од вармеђе комесари несигурности, хтедох рећи сигурности, у опасне крајеве, проглашено је опсадно стање; али ништа није помогло. Није закон неваљао био, људи су само грешни. Редовне власти, редовни судови нису били у реду и да се реда направи, морало се ванредним путем ударити, али и тај ванредни пут не би био помогао, да се није ванредан човек нашао. Тај ванредни човек, тај Краљевић Марко новог доба, тај кнез Милош у Мађарској био је гроф Радаји.

Да страшна имена зликовцима. И данас још кад се читају по новинах извештаји о раду саборском у Пешти па се спомене име Радајево, задркће читава легија неваљалих грађана: шта, шта пише у новинах? да неће опет доћи Радаја? а поштене, вредне душе уздану па веле: о, дао би Бог.

Томе је човеку у доба, о коме ми у овој приповетци пишемо, дало министарство особиту власт, да сам вата хуље и сам да им суди; дало му је полицијску и судеку власт. И он је ту власт извршивао најжешћом енергијом, најљућом строгању и највећом неприступачношћу. Можда је и претерао по који пут. Можда је уз гомилу трутова друштвених и коју пчелу згазио; али да није тако радио, све би пчеле пропале. Но није ово сравњење згодно, него треба рећи: у клупчету отровних змија можда је кога и гуштера убио па то онда није велика штета; јер гуштер ако и није опасан, ипак је гаџан.

Било ово или оно, тек глас Радајев постајао је у оно доба за хуље сваки дан све страшнији и страшнији. Од њега се ништа није могло сакрити. Он је нашао убице, што су пре тридесет година крвно дело учинили, он је нашао коње, који су на крај света одведени, чивуте, што су сиротињу пуку осигуравали и шпиритусом је тровали, нашао је враче и врачаре, све пандуре и комесаре, све пасоше и нотароше, почео је од земунце па се попео на адвокате. Гле мене, какве адвокате? па двокате и трокате куће и дошао би био и до великих палата, да није оне немачке пословице: „мали се вешају а велики пуштају“, те се опет спустио на ниже: на чарде и пустаре; али и то је доста. Бачка је уједаред пренула душом као опсађена варош, кад се опсада уклони.

Сада се ниси требао закључавати, ниси требао сам стражарити, нису ти ни други стражари требали, а све и да су ти што требали, не би их нашао, Радаја их је све у Сегедин прикупио па је, без њих, сам читаву Бачку и Банат боље чувао него сви и царски и краљевски и вармеђки и општински чувари.

Сада је ратар могао мирно оставити плуг на њиви, са коња уларе скинути па их у пашу пустити, а он одмах с вечера извалити се па хркати дотле, док га шева не пробуди. Тако одморан могао је су-

традан што и урадити. Жена ако је у вече простирала кошуље на сведри па се кише не боји, од другог чега нема се плашити, може их и преконоћ сушити. Мајстор не мора у вече алат склањати и у затвор уносити па ујутру дангубити са изнашањем; јер, где га у вече остави, ту ће га ујутру затећи. И сам лецидер могао је свој медљани еспап под шатром на пијаци оставити а он отићи кући да спава. У винограду није више требало пудара, на њивах субаше. Радаја је био и паша и субаша.

Не фали ниједног грозда, ниједног зрна варива, ниједне кућице кромпира или главе купуса. Па кад су те главе на миру биле, може се мислити, како је са човечијима било. Само од Бога, од никаквих крвника више ниси се имао бојати. Па и сама марва канда је знала за Радају. Нигде штете у забрани. Друмови, линије, жито, све је то цело, као цела фонтанча, коју чивути нису обрезали.

Него је био страпан тај Радаја.

Многе је сам звао а многи су и без позива ишли; није нужно било никог везивати и пратити. Као жаба што од страха сама скочи змији у уста, тако су зликовци све летели у Сегедин. Но било их је, који су пронашли, да је боље ићи Богу, него Радаји па истину, па и одлазили су.

II. На искушењу.

Баш када је чича Јова са Пером заклао суседову јуницу, стигао је позив на крчмара Саву, да за 8 дана иде у Сегедин.

Пера је премрљо, кад је то чуо.

Да неће Сава и његово име при истрази споменути, а како зликовце у Сегедину испитују, исповедиће се боље, него што би се попу на самрти исповедио.

И чича Јова се забринуо јако, тако је бар по његовим речима изгледало.

— Синко, рекао је чича Јова Пери, кад је чуо за Саву крчмара, неће бити добро. Ја сам ти несрећан у крађи. Први пут украдох па ето Радаја. Откуд га нечастиви сад баш донесе! Сад се мора, брајко, на опрезу бити, траг се мора приметити, да ни Радаја не може на њега наићи. Што се слободније будемо владали, тим ће се мање на нас посумњати.

Прво искушење.

Док је он то говорио, викао је Чивут: коже, коже!

— Ха, баш добро, сад ћемо продати јуничину кожу, да се бар она код нас не нађе, рекао је чича Јова.

— Где би наопако то радио, чичо, та познаће по жигу, да није наше марвинче.

— Хоће да, зар ће он гледати жиг, а и откуд

зна Чивут, какав је наш жиг, а сусед ће и сам рећи: није то од моје јунице, откуд би у то страшно, Радајево доба смео чича Јова туђу кожу продавати?

Чича Јова је дозвоа Чивута, па се ценкао с њиме толико, као да му није крадену ствар продавао. Пера није смео да буде при погодби, па тако није видио ни Чивута ни кожу.

— Где си ти, море, питао га је чича Јова, кад је отишао Чивут и однео кожу. Ти ћеш мене, кукавицо једна, још у зло увалити. Шта се плашиш? Треба се чинити невешт свега. Ни Радајев Радаја не би могао помислити, да сам ја крадену ствар продао, тако сам се ценкао. Тако треба, није то лако хуља бити, мој синко. Има ту муке свакојаке. А ти, какав си, још ћеш напослетку сам отићи у Сегедин и пријавити се, да био лопов.

Друго искушење.

Тога дана после подне призваће опет чича-Јова Перу:

— Синко! Све горе и горе. Ја сам се обрадовао, само кад сам кожу продао, а на месо сам и заборавио. Мислио сам мало час да га гдегод закопамо, али већ се зна у селу, да смо заклали марвинче.

— Шта наопако, па шта ћемо сад? упале му у реч Пера а од страха дакће већма него вранче, кад га истргнеш из мачкиних уста.

— Није још наопако, али послушај ме даље. Сад баш прошао поред наше куће пандур, што си га ти тукао, па ми каже: А, чича-Јово, зар ме нећеш звати на паприкаш?

— А откуд ти знаш да сам ја кувао паприкаш?

— Намирисао сам ја, вели он. Знаш, синко, да ти пандури имају добар нос.

— Е појели смо ми већ паприкаш, рекох ја, да бих га се отресао.

— Ако сте сав паприкаш, нисте све месо појели, једно марвинче не може се уједаред скувати, доскочио ми је он.

— А откуд ти мислиш, да смо ми марвинче заклали?

— Но баш кад питаш, право да ти кажем. Ноћас сам ја напољу пред општинском кућом спавао, па сам пред зору чуо неку рику, тако из ваше авлије, али се нисам на то ни осврћао, но кад сам јутрос чуо, да је нестало суседове јунице, ја сам одмах помислио на Перу, па да му се за оно у недељу осветим, а ја сам дошао вашој кући; врата су била отворена; ја сам у авлију ушао, вашке ме ваше, знаш, већ познају а и забавиле се око бурага марвенског, довукао сам се до пред шупу и све сам видио —

— Шта, видио — па хоће ли тужити, прекиде опет Пера чичу.

— Чекај море, ала те боде та чела за клобуком. Мислио сам, каже пандур: а, Пера сад си долијао; али кад сам видио, да и ти око марвинчета радиш, онда сам се шиноу по челу, како нисам могао помислити да ти нећеш допустити, да Пера што крадено твојој кући доведе. Јамачно је марвинче ваше добило наступ, кад је рикало па си се поплашио, да не угине те си га заклао.

— Није то, рекао сам му ја, него одрешо нам се ждребац па отишао у вољуску шталу па тако ударио једну јуницу по нози, да је на поле пребио те сам је здраву читаву морао заклати; него кад те нисам звао јутрос, а то би, знаш и сам, учинио, да сам те видио, а ти дођи довече на вечеру па ћу те и с оном мојом прзницом измирити. Је ли, синко, ја мислим, да ће то добро бити, данас треба са сваким у љубави живити; јер данас тек зуцне когод штогод, ето Сегедина.

— Па да ја свога крвника још частим? Да није Миленка тргла му наџак на страну, расцепао би ми био главу па две поле ономад у колу.

— Е тако је, синко, човек, који није чистих руку, мора свашта да прогута, зато: „Благо човеку који не иде на скупштину безбочничку и на путу грешничком не стоји и у друштву неваљалих људи не седи“, каже свето писмо.

Треће искушење.

Чича Јова позвао је на вечеру осим пандура још и других људи. Сви се већ искупили и поседали за сто те пију мученице. Пера је отишао, да по заповести чичиној уноси паприкаш. Разасуо га на две на три чиније, да се разреди по столу па ће једну по једну уносити.

Донео је прву до собњих врата па је онда ту застао и чинију из руку испустио. А и како не би, кад је пред њим стајао чича Гавра, од кога је украо јуницу! Док је он у кујни сипао из котла у чиније, ушао је сусед Гавра у собу.

— Сад сам готов, шта ће тај ту, помислио је Пера, а чинија и сама исклизла му из шака.

Али није било тако страшно.

Чича Јова кад је већ звао друштво себи, није могао заборавити на првог суседа свога, с којим се особито лепо живи.

А друго, то би тек зло било, да га сад звао није. Сусед би одмах посумњао, да ту има нешто кад га чича Јова не зове а иначе га увек зове.

Нађоше и суседу места. Чича Јова је покупио паприкаш са земље говорећи: ваља и вашке наранити, и дао је то сину, да вашкама изнесе, а он је отишао у кујну и донео друге чиније.

Жена чича-Јовина поболела се нешто још синоћ

јамачно се уплашила, кад је сина крвава видела. Чича Јова морао је дакле сам с Пером око стола служити, а и сами су наприкази скували.

Чича Јова нуди све госте редом а понајвише суседа:

— Једи, човече, шта примизгујеш, једи, као да своје једеш.

Сусед је на то уздануо и рекао:

— Та да сам је бар појео; него сам је за ма какве битанге чувао, Право имаш, чича-Јова колики па једи, каква су данас времена, не вреди радити ни чувати. Али нека, нека, само да Бог подржи тога Радаја. Пресетће неком моја јуница.

Пера је стајао као на углевљу, једва је чекао, да се гости разиђу; али ко би од тако лепог наприказаша и тако ваљаног вина кући се журио!

Већ се сви били угрејали. Чича Јова има хрђаву нарав, кад се напије, све хоће другом да каже, што-год зна, и тога се Пера још највећма плашио.

Мало, мало па загрли чича Јова суседа, чича-Гавру. — Еј, мој лепо коно, казао бих ти нешто — али нека, други пут.

— Па реци одмах. Што ће бити јесенас, нека буде вечерас.

— Нећу, неће ти бити право, али зашто да ти не кажем — та тај мој обешечањак тамо, е—е, но све то још може добро бити; али казаћу ти други пут.

Чича Јова је мислио да каже, да би искао његову кћер за Перу; али се бојао, да је неће овај за ту лолу дати, а Пера је опет мислио, да чича хоће суседу да каже, да је Пера украо његову јуницу. За то је непрестано час бледио час црвенио, био је као у врућици, а уз то је на оца увек помркивао.

— Но, но, одговарао му је отац на то, знам и ја што, нисам ја попио памет.

Кадгод у ноћ разишли се гости, И за чудо и сусед Гавра је здраво весело био. (Наставиће се.)

УВЕЛОЈ РУЖИ.

Миришљаво чедо младога пролећа!
Гледам лиске твоје, што се тихо суше;
Твој ме лик блеђани њеног лика сећа,
А твој лепо миришљавице благе душе.

Он ме сећа давно минулих времена,
Буди ведре дане и вечери бајне,
Пред мојим очима трепти слика њена,
Са светим изразом љубави бескрајне.

Бледо јој је чело, помршене власи,
Своје сузне очи подигла је горе;
Она гледа сунце, што се тихо гаси,
И запад претвара у пламено море —

Београд 21. маја 1886.

Беше тако мила! као млада Пери,
На цветном уласку изгубљеног раја,
Што блудећи плачна око светих двери,
Сања благи живот вечитог маја...

Слатка ме милина понова облеће,
Ал' се горко туга са милином плете —
Моје сретно доба вратити се неће,
К'о ни румен твоја, увенули цвете!

Треба-л' песма моја судбину да куне?
Ах, на мојој лири, од жалости веће,
Ја сам већ одавна покидао струне,
Што звоне спокојство, радост и весеље.

Војислав.

ИРИНА.

НОВЕЛА СВАТОПЛУКА ЧЕХА.

ПРЕВЕО П. ПАДЕЈСКИ.

(Наставак.)

II.

ако је Свеслав само неколико часова проспавао на меким свиленим душецима, бацио је брже боље јорган на страну и обадвема ногама стао на лепо кожу испред кревета. Први му је корак био к прозору.

Слика, коју му је фантазија ноћу у оквир од прозора метнула, ни налик није била на ону, која је сад у ствари пред његовим очима. Жарко сунце дизало се у пуном сјају над далеким хоризонтом, а у

његовим зрацима трептали су као злато небројени предмети, који су оживљавали целу равницу. Гајеви и шуме, расејани шарни дбунићи, језера и потоци, крстови с распећем по пољима, разне куле и црквена кубета, опкољена већим или мањим кућама и кућерцима — све то и још много шта виде ту лепо насликано на грдном разастром ћилиму. А баш доле испод замка видио је из перспективе живо местанце, засађено бујним, зеленим дрветима; још је могао и метеж приметити, који је по великим улицама би-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

вао све већи, на разним балконима и отвореним прозорима с рашчешљаном косом девојачке главе, које извириваху преко цвећа у лонцима.

Напоследку погледи Свеслав балкон и капије од самог замка; затим је гледао на бујне круне ораха и кестенова, који су на левом крилу замка и високи зид надмашавали. Ту је био онај парк, о ком му је пријатељ много лепог приповедео. Представио је себи, како је то пријатно, ујутру се шетати по том зеленом лавиринту, у тако чарним бојама. И није могао одолети, а да не жртвује неколико часова, који су му још до доручка преостајали.

Кад се већ обукао, изиђе кроз лавиринтске ходнике преко степеница у правцу од оне стране замка, на којој је видио орахе и кестенове. Али брзо нестане конца, по ком је ишао, и у правом смислу речи заиђе у том грдном, пустом замку. Испочетка му се допадали дуги ходници, који се овде онде укрштаху, стародревне слике обешене на зидовима, нејасни „молераји“ по плафонима, разни изгледи на околни крај, неке зграде, које је кроз високе прозоре виђао, али напоследку му је додијало то лутање, јер је више пута дошао на место, где је већ био.

Врло се дакле обрадовао, кад је на дољњем крају једних степеница смотрио отворена вратанца, а кроз њих лепо зеленило. За часак стрчи доле и стане испред парка. Неколико каменитих степеница водило је управо песковитој, травом обраслој стази, око које се подизала грдна дрвета; крадимице провириваху црна дебла кроз разне лиснате изданке, који су у зеленој трави међу свакојаким цвећем избили.

Свеслав се дубоко задубио у пусти парк. Награда, што је толико лутао, биле су особите дражи, које је у парку нашао. Сваки савијутак од стазе даваше му нов појетичан утисак. У тамном сену маховином обраслих дрвета нашао је сатире и сфинге, које је подоста изео зуб времена. На другом месту видио је чисто зеленкаст сумрак у округлим резервоарима за воду, где је још местимице лежало октобарско лишће, даље су лежали у потоку остатци некадањег моста, које је водено биље прекрило. Горе се вијале плаве либеле, а око њега нагло се високо дрвеће, које се својим врховима горе додиривало. Још је видио и једну кућицу међу дрветима, која је већ доста опала била.

Дуго је гледао као нем, раздраган посред тих лепих појава, али на један мах застане. Ни макао се није. И дисати је престао, а укоченим очима је гледао на једно место.

Стајала је тамо сфинга од камена, која је већ скоро поцрнела и доста излупана била. На леђима горе, и не гледајући у њу, седила је млада девојка.

Није лако замислити, каква је противност била између тог свежег струка и тог туробног, мртвог кипа. Јутарњи зраци са страхом се увукли кроз густо лишће грдних дрвета па су јој правили светао зр над главом и позлаћивали свиону косу, која је сва рашчешљана пала на бео врат и обла рамена млађане јахачице. Била је у простом оделу, али је то одело ипак сведочило боље стање, само што је доста небрежљиво и фантастички удешено било, негде окецано а негде богме и издерано. Са стране те сфинге извириваху испод хаљине нежне ножице са лаким леним паучицама, које је само на претима држала.

Лице девојчино, наполак окренуто, бејаше малено и имађаше нежне, млађане црте, а придобијаше гледаоца, како белим раменима, и рујним образима, тако и детињом сањаријом, која се преливала по лицу. Очи јој беху некуд далеко упрте. По Свеслављевом мњењу највише ако је шеснаест година могао имати тај дражесни створ.

Мислио је, да пред собом гледи краљицу јутра, у чијој је руци топлота сунчаних зрака и свежина орошеног цвећа и веселост пробуђене природе и тиха гламба у најслабијем пијанисиму, зујање пчела и мушица, цвркулт тичица и звон далеких, далеких звона...

Дуго је тако стајао Свеслав задубљен у мисли недалеко од мале лепотице, а дуго је и она издржала, да се у својој сањарији ни макла није. На један мах окрене главу и њено се око суеретне с оком онога, који се њој дивио, а она о њему ни мислила није. Ужас, страх и стид проби јој лице; остави лавицу и подскочивши лако, за час је нестале у густом зеленилу. Међутим није ни приметила, да јој је једна од малих паучица крај сфинге остала.

Свеслав гледаше још на камену сфингу и питаше сам себе, није ли то било створење његовог уображења, појава пустог парка, песнички удешена, или је он баш зацело нешто видио? Али је паучица, што је сад остала, сведочила, да је то јава.

Брже боље скочи онамо и подигне онај лепо приказ јаве, коју би можда без њега у царство снова отпратио био.

Држећи паучицу у руци превртао је, гледао, завиривао и шта све није премишљао. А ту се већ може нешто и размишљати о паучици, која је мало час на нежној ноzi била.

Чија си ти? питао је Свеслав. Како ти име плашљивој власници? Живи ли у замку? На сваки начин, јер како тако рано да дође у парк? Али чија је кћи? Можда немог кључара? Је ли и она једна од оних шест Дијана, о којима се тај дон Хуан тако рђаво изразио. Али доста већ, узалудне мисли!

После дужег, залудног премишљања дошао је за-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

љубљени Свеслав до тога, да се на тај начин не долази до циља и да ће најбоље бити, ако ту папучицу сачува, јер само ће тако дознати, ко бејаше оно љупко девојче. С уздахом дакле метне ту драгоцену папучицу у напсени џеп.

А било је већ и крајње време, ако није хтео, да ненозване очи открију тајну, јер баш у тај час се појави на противној страни у сени међу дрветима сухо, мушко лице, које се с необичном грандецом држало. Тај, што је долазио, био је одевен у хаљинама стародревне моде, с црном кртом пошом, ради које је морао врат укочено да носи. Цео његов изглед и његово држање даваше му тип патримонијалног редитеља из старог златног доба.

Човек се тај приближивао Свеславу.

Кад се већ на неколико корачаја приближио, потрудио се што боље да даде својим крутим цртама на лицу љубазнији изглед, покушао је да се лепо поклони, али то му због поше баш не испале за руком. Подиже онда руку са белом као снег маншетом и тури ју као какав дипломата у недра.

„Имам ли част говорити с господином Радићем?“ упита озбиљно с неким нагласком на свакој речи.

„На служби, моје је име Свеслав Радић. Господин гроф ми је поверио, да овдашњу библиотеку доведем у ред“, одговори Свеслав.

„Његова грофовска милост“, рече на то незнани с још већим нагласком, „изволила ми је послати једно милостиво писмо с још неким инструкцијама. Ја сам управитељ овдашњег замка“.

После кратке почивке, коју је управитељ баш с намером учинио, да би се Свеслав мало промислити могао, рећиће: „сад изволите на доручак, уједно ћу вас и својој породици приказати. Онда ћу вас одвести у библиотеку, која једва чека на руку, што ће је мало у ред довести. Како нисам имао милостивих инструкција, то сам ју онако оставио, како сам је при смрти покојног господина грофа нашао.“

После тих речи уђуо је управитељ пун достојанства, а ћутање је то прекинуо тек код уласка у сјајан салон, који је породици његовој за трпезарију служио. Ту је све тако спремљено било, да на онога,

који унутра уђе, одмах велики утисак учини: леп, прави порцелан, негде с лепим сликама, сребрне кашичице с јасном сигнатуром, везови на кадивеним наслоњачама, многи разни судови и друге ствари, а то је све требало госта на први поглед да увери, да су укус и умесни раскош идоли у тој кући.

Свеслав буде приказан и сваком удворношћу приљен; госпођа управитељка, горда и мирна у лицу, на којем си приметио, да само обрве и уста раде, подсећала је укоченим достојанством целе своје појаве на дворску церемонијалку из прошлих времена, а на ћеркама се видило, да су у њеној школи одрасле.

Свеслав је мотрио све редом, али је заман тражио оно лепојче. Међутим се уверио, да је дон Хуан рђаво судио; три од тих Дијана доживиле су век, у ком се дан рођења већ не слави више, једна је можда последњи пут славила, оне друге две биле су још доста младе, и лепе, да би им се многи радо за Актеона препоручио.

За доручком задобије Свеслав управитељичино поверење тако, да му је приповедила, како нерадо силази у те грађанске кругове, како надувене госпође немају ни труни лепе навике и обичаја, како су им кћери неизобразене намигуше а синови неотесани медведи, који ни појма немају о пристојности и удворности, а сваки тренутак, који она мора са ћеркама у том друштву да проведе, како јој је велика жртва. Управитељ пак разави црну слику неблагодарности, какву себи варошани доле сваком приликом према њиховом добротинцу, његовој грофовској милости, допуштају, јер га сваки час са понизним супликама узнемирују а он им помаже и дрвима из шуме и колима, ради за њих на високом, месту, даје им богме и готових новаца.

На Свеславу се могло приметити, да му се не допада, шта ти филистери већ чине, али је међутим сркао каву из лилипутанске чаше и загризао парче колача мало дебљег нег хартија.

Једва је жив дочекао, кад је управитељка изјавила, да је доручак готов, а управитељ га позвао, да иде у библиотеку.

(Наставиће се).

УЗ ЉЕЉЕВЕ СТРУНЕ.*)

ПЕСМЕ БРАНИСЛАВА Ђ. НУШИЋА.

ДРУГА КИТА.

XI.

— Сестро Јано, што се не удајеш? —
— Брато, рано, нико ме не тражи;
У колу сам прва мома била,

На прелу сам врашки враговала:
Ја не хтедох сукње и прегаче,
Већ варошки фистан наборити;
Ја не хтедох јелека чоана,

*) Види „Стражилово“ 1885. број 24.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Већ чаршиско срмали либаде.
Враним веђе, не навранила их,
Бојим косу, не обојила је; —
Похођани све цуре одвеше,
Све одвеше, мене обиђоше!
— Сестро Јано, да л' хајеш, да л' кајеш? —
— Брато рано, на што ћу да кајем,
Кајаће ме моје седалице!

XII.

Хтели да ме зете у попа;
У попа је лепа најмлађа,
Беље јој је лице од снега,
Црње су јој очи од ноћи,
Ведрије јој чело од сунца,
Враћа јој коса од гака. —
Хтели да ме зете у попа:
У попа је лепа најмлађа,
Но ни мајка неће лепоте,
Веће мајка хоће радиље,
Мени друга, себи одмене.

XIII.

Три су сестре чубар цвеће брале,
Чубар цвеће и шимшир зелени.
Сабрале их у три росне ките,
Свака својој кити говорила;
— О мој чубру, моје зеленило,
Мој шимшире, моје невенило,
Још вечерас миришите мени,
Миришите али не вените,
Кад ми сутра похођани дођу,
Да китите чаушу¹⁾ шајкачу!
Кад, а сутра сунце огрануло
Да огреје три невесте младе,
Бубањ бије, зурле²⁾ зурлукају,
Песму вију чили похођани,
А домаћин отвара вратнице.
Опремају с' младе невестице,
Опремају, не допремају се,
Сузе лије најмлађа невеста,
На зло слути, никоме не каже,
Увела јој кита чаушева,
Шимшир цвеће, жуто као смиље,
А у чубра лишће опануло. —
Што слутила, не слутила заман,
Шимшир цвеће не венуло заман,
Нит' је заман чубар опануо. —
Проговара сватом' домаћине:
— Свати моји, добро сте ми дошли,
И са собом добра донијели,
И у мене дуго гостовали;

Ал' ја видим два чауша само,
Да ми није трећи закаснио?³⁾
Ал' говоре свати домаћину:
— „Није трећи чауш закаснио,
Него с трећим зетом остануо,
У зета ти јесте доста блага,
Јесте блага, јесте и лепоте,
Ал' он има стару седу мајку,
Има мајку, ал' јој синак није,
Није синак да поштује мајку,
Није синак да походи мајку,
Није синак да негује мајку,
Није синак да понуди мајку.
Клела га је, ал' га не дсклела,
Већ кад хтеше похођани поћи,
Не хтеде му благослова дати! —
Кад то чула најмлађа невеста,
Проли сузе на увело цвеће,
— Мој шимшире, ти моје босиље,
О мој чубру, моје жуто смиље,
Несуђена кито чаушева,
Нити ћете кад ви освежити,
Нити мене когод запросити!

XIV.

Трипут никла трава на завојке,
Трипут прошли божији празници,
Потрулише гуње и јабуке,
Увенуше чемин и ружице,
А мог драгог нема да ми дође.
Још босиље, моје мило цвеће,
У градини што тужно мирише,
Цео дан плевем, јутром га залевам,
Са њим млада само разговарам!

XV.

Устока се разиграла уз саба-зоре,⁴⁾
Па догнала абер⁴⁾-ружу Кати на дворе;
Послала је пембе⁵⁾ Ата, сарајско луче.
Не мирише абер-цвеће, него јауче:
Асли васли⁶⁾ љубиш, Като, Дилбер-Младена,
Асли васли, Ата ти је замена;
Акмаца⁷⁾ је Атин поглед, отећ' сокола,
Из сред твога вјерна срца, чврста окола;
Армаган⁸⁾ му лепши спрема Ата кадуна:
Уста су јој рубин-чаша, чаша сладуна,⁹⁾
И лепши је Атин чеиз,¹⁰⁾ срце мазија,¹¹⁾
И сво благо, што бабова пише јазија!¹²⁾
Насмеја се лепа Ката ђул-мезилији,¹³⁾
Поручује лепа Ката ђул-аберлији:
— „Није лепши Атин чеиз, макар блага сва,
Младену је драже благо вера Христова!“

¹⁾ Чауш у сватових — фиџер. ²⁾ Зурле — инструменат, којим су турски Цигани пратили сватове. ³⁾ Саба-зора — најранија зора. ⁴⁾ Абер — глас. ⁵⁾ Пембе — лепа. ⁶⁾ Асливасли — узалуд. ⁷⁾ Акмаца — кобац. ⁸⁾ Армаган — дар. ⁹⁾ Сладун — сладко пиће. ¹⁰⁾ Чеиз — мирас. ¹¹⁾ Мазија — челик. ¹²⁾ Јазија — књига (тестамент). ¹³⁾ Ђул-мезилија — ружка поштарка.

СРПСКА ЕПИКА.

ИЗ ДЕЛА КАРЛА САСА „ВЕЛИКИ ЕПИ СВЕТОКЕ КЊИЖЕВНОСТИ“.

(Свршетак.)

Еданаеста песма, којој је наслов «Косовка девојка»*) ваљда највећма дира од свију. Њен песник — зацело није онај, што у осталих, које су по свој прилици једна по једна постале, у разна времена, из појединих делова предања, што вековима живи на уснах народних, од разних песника

* На мађ. превео и Секач, у збирци својој (123—128. с.)

Reggel a rigómezői lányka,
Jókorán, vasárnap hajnalával
Megy ki szép vasárnap, kora reggel,
Felgyürközve fehér inge-újja,
Fel van gyürve hófehér könyékig;
Puha vállán hófehér kenyért visz,
S két arany pohárt a két kezében.
Az egyik pohárban tiszta friss víz,
A másik pohárban van piros bor.
Csatatéren járdal most a szép szűz,
A dicső czár gyászos csatatéren.
Mégforgatj' a vérökben fekvőket.
És ha köztök olyra lel, ki él még,
Friss vizével azt tisztára mossa,
Ajakára piros bort csöpögtet,
S enni ad a hófehér kenyérből.
Járdaltában így bukkant esetleg
Orlovics Pál ifjú hős vitézre,
Ki a czárnak zászlóját hordozta.
És szegényt még életben találá —
Jobbik karja tőből volt levágva.
És a balláb térdéből fityegve,
Egyik oldalborda úgy kitörve,
Hogy a fél tüdője is kilógott.

Ót tisztára mosta friss vizével,
Ajakára piros bort csöpögtet,
S megetette a fehér kenyérből.
Szíve hogy aléltából földobbant,
Orlovics Pál így kezdett beszélni:
„Szép hugom, hejh, kossovói lányka!
Vajmi szörnyű bánat úz ki téged,
Itt e hősi vérmezőn bolyongnod?
Kit keressz e vérmezőn, te szép szűz?
Tán fivéred? vagy bátyád fiát tán
Keresed te, vagy tán ősz atyádat?“
S a rigómezői lány viszonzá:
„Drága bátya, ismeretlen harcoss,
Nem jövék én rokonom' keresni,
Sem fivérem'. sem bátyám fiát nem
Keresem, sem ősz atyámat itt én.
Nem tudnád-e, ismeretlen harcoss,
Hogy adatta Lázár czár hadának
Még utólszor a szentséget? Úri

Vacsorához ment az összes tábor,
Legutól ment három hősi vajda:
Milos vajda volt az első köztök,

удешене у стихове — песник те песме, велимо, младу девојану, с којом смо се састали у шестој песми, доводи ни бојно поље, које покривају мртваци и рањеници.

Ево је целе, да покаже омирску јасну предочност и аријску непосредност осећаја, која се тако сретно спаја у гдеојој српској јуначкој песми:

Уранила Косовка девојка,
Уранила рано у недељу,
У недељу прије јарка сунца,
Засукала бијеле рукаве,
Засукала до белих лаката.
На плећима носи леба бела,
У рукама два кондира златна,
У једноме лађане водице,
У другоме руменога вина;
Па се пеће по разбоју млада,
По разбоју честитогa кнеза,
Те преврће по крви јунаке;
Ког јунака у животу нађе,
Умива га лађаном водицом,
Причешћује вином црвенијем
И залаже лебом бијелијем.
Намера је намерила била
На јунака Орловића Павла,
На кнежева млада барјактара,
И њега је нашла у животу,
Десна му је рука осечена
И лијева нога до колена,
Вита су му ребра изломљена,
Виде му се дигерице беле;
Измиче га из те многе крвце,
Умива га лађаном водицом,
Причешћује вином црвенијем
И залаже лебом бијелијем;
Кад јунаку срце заиграло,
Проговара Орловићу Павле:
„Сестро драга, Косовко девојко!
Која ти је голема невоља,
Те преврћеш по крви јунаке?
Кога тражиш по разбоју млада?
Или брата, или братучеда?
Ил' по греху стара родитеља?“
Проговара Косовка девојка:
„Драги брате, делијо незнана!
Ја од рода никога не тражим:
Нити брата, нити братучеда,
Ни по греху стара родитеља.
Мож' ли знати, делијо незнана,
Кад кнез Лазар пречешћива војску
Код прекрасне Самодреже цркве,
Три недеље триест калуђера?
Сва се српска причестила војска,
Најпослије три војводе бојне:
Једно јесте Милошу војвода,

És a másik volt Koszancsics Iván,
 Harmadik meg Toplicza Milán volt.
 Én még ép az ajtóban künn álltam,
 Milos vajda mikor ott elé ment.
 Mily dicső egy hős volt életében!
 Kardja csörgött a kövön nyomában,
 Selyem kalpagán tollak lobogtak,
 Pettyes bő köpenyje lenge vállán,
 És nyakába kis selyem kendőcske.
 Széttétekintve ott megláta engem
 S barna pettyes köpenyét eloldva,
 Leveté és nékem adva így szólt:
 „Lányka, pettyes köpenyem' fogadd el,
 A köpenyről gondolj én reám majd,
 Jussion arról majd nevem eszedbe
 Lásd, a harcza mégyek, gyermekem, most,
 Ott elesni ezárom táborában.
 Kérd az Istent, jó lélek te, értem:
 Hogy javadra térjek vissza élve,
 Visszatértem hozzon rád szerencsét;
 Téged akkor én Milánnak adlak,
 Milánomnak, kenyeres társamnak,
 A kinek rég hűséget fogadtam,
 A nagy Isten s szent János nevére,
 Esküvődnél én leszek a násznagy.“
 És utána Koszancsics Iván jött.
 Mily dicső egy hős volt életében!
 Kardja csörgött a kövön nyomában,
 Selyem kalpagán tollak lobogtak,
 Pettyes bő köpenye lenge vállán,
 A nyakába' kis selyem kendőcske,
 A kis ujján szép arany gyűrű volt.
 Széttétekintve ott megláta engem.
 És a gyűrűt újjáról levonta,
 És levonva nékem adta s így szólt:
 „Lányka, vedd ez aranygyűrűt tőlem,
 E gyűrűről gondolj én reám majd,
 Jussion arról majd nevem eszedbe!
 Lásd, a harcza mégyek, gyermekem, most,
 Ott elesni ezárom táborában.
 Kérd az Istent, jó lélek te, értem,
 Hogy javadra térjek vissza élve;
 Visszatértem hozzon rád szerencsét!
 Téged akkor én Milánnak adlak,
 Milánomnak, kenyeres társamnak,
 A kinek rég hűséget fogadtam,
 A nagy Isten s szent János nevére.
 Esküvődnél én leszek a vőfény!“
 Harmadiknak Toplicza Milán jött.
 Mily dicső egy hős volt életében!
 Kardja csörgött a kövön nyomában,
 Selyem kalpagán tollak lobogtak,
 Pettyes bő köpenyje lenge vállán,
 A nyakában kis selyem kendőcske,
 A karán viselt arany kősöntyűt
 Széttétekintve ott megláta engem,
 A kősöntyűt karjáról levette
 És levéve nékem adta, szólván:
 „Lányka, vedd e szép arany kősöntyűt,
 Gondolj rám e szép kősöntyűről majd,
 Jussion arról majd nevem eszedbe.
 Lásd, a harcza mégyek, gyermekem, most,
 Ott elesni ezárom táborában.

А друго је Косанчић Иване,
 А треће је Толица Милане;
 Ја се онде десих на вратима,
 Кад се шета војвода Милошу,
 Красан јунак на овоме свету!
 Сабља му се по калдрми вуче,
 Свилен калпак, оковано перје,
 На јунаку коласта аздија,
 Око врата свилен марама,
 Обазре се и погледа на ме,
 С' себе скиде коласту аздију,
 С' себе скиде, па је мени даде:
 „На, девојко, коласту аздију,
 По чему ћеш мене споменути,
 По аздији по имену моме:
 Ево т' идем погинути, душо,
 У табору честитога кнеза;
 Моли Бога, драга душо моја,
 Да ти с' здраво из табора вратим,
 А и тебе добра срећа нађе,
 Увећу те за Милана мога,
 За Милана Богом побратима,
 Кој' је мене Богом побратио,
 Вишњим Богом и светим Јованом,
 Ја ћу теби кум венчани бити.“
 За њим иде Косанчић Иване,
 Красан јунак на овоме свету,
 Сабља му се по калдрми вуче,
 Свилен калпак, оковано перје,
 На јунаку коласта аздија,
 Око врата свилен марама,
 На руци му бурма позлаћена,
 Обазре се и погледа на ме,
 С руке скиде бурму позлаћену,
 С руке скиде па је мени даде:
 „На девојко, бурму позлаћену,
 По чему ћеш мене споменути,
 А по бурми по имену моме:
 Ево т' идем погинути, душо,
 У табору честитога кнеза;
 Моли Бога, моја душо драга,
 Да ти с' здраво из табора вратим,
 А и тебе добра срећа нађе,
 Увећу те за Милана мога,
 За Милана Богом побратима,
 Кој' је мене Богом побратио,
 Вишњим Богом и светим Јованом;
 Ја ћу теби ручни девер бити.“
 За њим иде Толица Милане,
 Красан јунак на овоме свету,
 Сабља му се по калдрми вуче,
 Свилен калпак, оковано перје,
 На јунаку коласта аздија,
 Око врата свилен марама,
 На руци му копрена од злата,
 Обазре се и погледа на ме,
 С руке скиде копрену од злата,
 С руке скиде па је мени даде:
 „На, девојко копрену од злата,
 По чему ћеш мене споменути,
 По копрени по имену моме:
 Ево т' идем погинути, душо,
 У табору честитога кнеза;

Kérd az Istent, jó lélek te, értem:
 Hogy javadra térjek vissza élve,
 S visszatértem hozzon rád szerencsét
 Mert hü nőmül veszlek téged akkor }
 S völegényed lészek esküvődnél!¹
 — Így haladt el ott a három vajda,
 Hareczmezőn most őket keresem, ládd!²
 S válaszolva így felelt a hősi:
 „Szép hugom, rigómezői lá yka!
 Látod, édes, ott a harezi láncsák
 Legmagasbban s sűrűbben hol állnak?
 Ott omolt a hősök vére földre,
 Jó lovuknak kengyeléig érve,
 Kengyeléig, kengyelök szíjáig,
 És a hősök szép selyem övéig,
 Mind a hárman ott esének ők el!
 Térj fehér házadba csak te vissza,
 Meg ne vérezd ing-nyjjad' s uszályod!³
 Hogy e szókat hallá a leánya,
 Két arczára könnypatakja ömlött,
 És fehér lakába visszatére.
 Szép fehér nyakából zokogás kelt:
 „Jaj szegény leány, mi balsors üldöz!
 Zöld faághoz nyúlnál bár, szegényke,
 Zsenge lombja elhervadna menten! . . .

Низ косовских песама завршује као епилог још једна последња, у Новаковићевој збирци једанаеста, по нама дванаеста: како су нашли главу у боју погинулог кнеза Лазара и како су је саранили у заветни храм, који је Лазар био саздао.

Као што се види из овог нацрта, Косовске се песме поприлично заокружују у целину, ма да без сумње не проистичу од једног песника ни из једног истог доба. Али предање народно, које ствара скаске и створове те и штити, овде је, колико се год могло, надокнадило оскудицу једне песничке руке.

Силне поједине и у једном или другом погледу важне комаде бисмо још могли побирати, било из збирке Вука Караџића,¹ било из осталих наших извора. На првом би се месту на то чисто нудила већ пре споменута и са ванредне своје лепоте изврсна »Женидба Максима Црнојевића«, или »Бановић Стра-

¹ За Вука нашег вели Сас у примедби ово: Караџић је у новије доба најзврснији српски писац; родио се 1787; учествовао је и велике услуге чинио под Карађорђем у српском рату за независност, али је после пада Карађорђевог побеглао на мађарску земљу, па после у Беч и живио само књижевности своје отаџбине. Умрло је 1864. Између језичких, нарочито о народном језику, исто тако и историјских и етнографских важних и многобројних дела његових истиче се велика збирка Српских народних песама — у четири, касније (проширено) у три велике књиге.

Моли Бога, моја душо драга,
 Да ти с' здраво из табора вратим,
 Тебе, душо, добра срећа пађе.

Узећу те за верну љубовцу.⁴

И одоше три војводе бојне.
 Њих ја данас по разбоју тражим.⁴
 Ал беседи Орловићу Павле:
 „Сестро драга, Косовко девојко!
 Видиш, душо, она коцља бојна
 Понајвиша а и понајгушћа,
 Онде ј' пала крвца од јунака
 Та доброме коњу до стремена,
 До стремена и до узенђије;
 А јунаку до свилена паса,
 Онде су ти сва три погинула,
 Већ ти иди двору бијеломе,
 Не крвави скута ни рукава.“
 Кад девојка саслушала речи,
 Проли сузе низ бијело лице,
 Она оде свом бијелом двору,
 Кукајући из бијела грла:
 „Јао јадна! уде сам ти среће!
 Да се, јадна, за зелен бор ватим,
 И он би се зелен осушио.“

хиња«,²) који се такођер може наћи у Караџићевој збирци. Јунак ове песме стоји тим ближе јунаку косовских песама, кнезу Лазару, што су обоје зетови Југа Богдана, јер је жена онога била сестра Миличина, а и девет Југовића имају улоге у тој песми. Занимљива је »Женидба Душанова«³) а и »Хасан-агиница«,⁴) која је позната по преводу Гетову и светскога гласа стекла.

Али све те прелазим, јер држим, да ми је задатак довршен тиме, што сам укратко читаоце упознао са два главна кола скаски. О јунаку Краљевићу Марку и о битци Косовској, ова су два кола спевови, који имају права захтевати име епа, бар пре него остале, али се прави еп, из већ наведеног узрока, ни из њих није могао заокруглити.

Напоследку само још то напомињемо, да је српско јуначко песништво до најновијег времена остало плодно. И рат за ослобођење, који је букнуо на почетку данашњег века, створио је своје јуначке скаске и певаче, који су их сневали. »Почетак буне против дахија« (1804.) »Битка на Салашу« (1806.), то су такви створови српске епике новог доба:⁵) у духу и облику сасвим слични пређашњима.

¹ О овој је песми сам Сас написао подробну расправу и извод пул навода на основу својих свеучилишних предавања, у листу *Nemzeti Hir* 1878. у броју од 11. јулија.

² У Секачевој збирци (стр. 87—114).

³ И код Секача (стр. 195—198).

⁴ Обадве и у Секача: (стр. 240—256. и 257—280).

WWW.UNILIB.RS
 УНИВЕРЗИТЕТСКА
 БИБЛИОТЕКА

УСПОМЕНЕ С ПУТА.

I.

Драги Младене!

Коро ће да се наврши пуних 15 година, како сам се као народни питомац бавио и путовао по северној Немачкој. За то време ни речице нигде не написах из оних милих ми дана и успомена. А да не беше тебе, доиста би на томе и остало.

Ти знаш, како се то десило. При твојој гостољубивој соври спомену неко нешто о нама — о народним питомцима. Ти ме тада нешто запита, о чему је требало доста говорити. Али друштво беше криво расположено — час дакле, кад се о таквим стварима не слуша и не говори најрадије. С тога ти ја тада обећах, да ћу ти о томе другом којом приликом причати. Па ето видиш, ја изабрах овај пут. Теби то сигурно није криво.

И тако дође време, да после толиких година узнемирих дебели прах, што се спокојно одмарао на мојим путним белешкама. Ево ти дакле мога обећања.

Мени као народном питомцу беше у дужности, да се упознам и са школама ван Саксонске престонице. С тога морадосмо ја и мој друг Ђ. Гл. више пута путовати у разне крајеве те крајине Саксонске.

Али нас би без сумње морао сваки праведно осудити, кад би ту врло удесну прилику пропустили, а да не посетимо и нашу браћу Лужичке Србе. Та беху нам тада тако близу. И ми се сретно спасосмо од такве осуде.

Говорити о Саксонској, а не сетити се и добрих Саксонаца, долази ми чисто немогуће. И сад се још врло радо сећам оне просте, али истините изреке, што је знана свакоме, који је међу њима живио. Нарочито се те изреке сећам, кад седам на жељезницу — па чак и онда, кад само помислим на путовање жељезницом.

„Der gemüthliche Sachse“ — то ти је та жива, непобитна истина. По души рећи: Саксонац је „gemüthlich“ од горе до доле, т. ј. од министра до простака. А по томе је сасвим наравно, да у тај пространи опсег свакако долазе и кондуктери по жељезницама.

Званичник бити, па још кондуктер, а тако питомац и услужан, као што је то случај у Саксонској, то се са мојом аустро-угарском главом није никакмо могло да сложи. Запитај га: кад долази овај или онај влак; — докле иде тај, на коме си сад; — колико ћеш чекати на онај, којим ћеш даље — напослетку зашти обавештаја, ма и опширнији морао бити, он ће ти свагда, па и више пута на једно

исто питање одговорити, али тако учтиво и просто-срдечно, да ти је милина слушати га.

Али није то баш бадава, што се ја тако радо сећам тих благих саксонских кондуктера. Пре свега, с њима сам имао много посла, јер сам доста путовао. А друго, тако ми живље излази пред очи она велика противност, која влада између њих и н. пр. аустријских кондуктера.

Ево једног примера.

Влак из Пеште за Праг мења се — или бар се онда мењао — у Ензерсдорфу. Ту стигосмо готово у ноћ, а беше октобарско кишовито време. Чујем од путника, да нам ту ваља потражити други влак. Ја као новајлија на путу, одмах ти скочим, да запитам првог најближег кондуктера: куда ми се ваља преместити. Одговори ми нешто кроз зубе. Замолим га поново. „Ich rede nicht zweimal“ — беше лаконски одговор, па ти се мој кондуктер окрете.

Овом нису све козе на броју — помислим, те потражим другог. Али мало сам боље прошао и код овог и код другог и трећег. И тако да не беше добрих путника, којима никако и није у дужности, да о томе обавештавају своје сапутнике, ја бих — ма да бејаш тако близу бечке образованости — отишао, место у Дражђане, бог зна на коју страну. Али руку на срце — данас је у томе и код нас учињен леп напредак. О томе сам се уверио приликом путовања на пештанску изложбу.

Али ти саксонски кондуктери и ако су тако благи и учтиви, ипак ни за чију љубав неће задржати влаку преко утврђеног рока. Зато се и ми пожурисмо, да стигнемо на време.

Беше то леп летњи дан године 1871. кад седосмо у жељезницу, те из нове вароши с оне стране Лабе кренусмо пут *Будишина*. А то је правце у главни град саксонске горње Лунице.

Овај пут није дуг, а и не пружа путнику бог зна какву панораму, што је то напротив по Саксонској готово правило. Њиве, шуме, ледине, то је скоро све.

Прва нам штација беше *Радеберг*. А то је мала обична варошица, вредна спомена ради својих сиљних творница за стакло, платно, бојење итд. Ту је и разних лековитих купатила, која свет лепо посећује.

Одавде мало више на северо-исток зауставимо се код *Бишофсверда* — вароши, која се некад звала *Варга*. Из историје познато је, да је ова варош у францеској војни године 1813. сасвим у пепео претворена, пошто Наполеонови противници морадосмо узмаћи. А Наполеон видећи толику несрећу, вели се, да је поклонио знатну своту новаца, да се варош обнови.

Сад још мало на исток, а пред нама се отвори пространа долина, којом тече речица *Шурѐ*. Туда води дугачак мост, преко кога чим прејурисмо, нађосмо се испред Будишина. Стигосмо дакле мету. Зато брже боље покупимо оно мало пртљага, те радосно скочисмо на братску српску земљу.

Дан беше већ скоро на измаку. Беше нам с тога прва брига, да нађемо преноћиште. Одведоше нас у прву удеснију гостиону. Особа, која ће да нас подвори, беше млада лепушкаста Венткиња — дакле Српкиња. То познадосмо одмах по њеној белој алватној капи са пошироком огрлицом, натраг спуштеној.

Ословимо је српски. А и како ће Србин са Српкињом друкчије да говори! Јест, али се не могосмо разумети. Она помисли, да смо Францеи, те се извини, да не разуме тог језика. То исто искусисмо много пута и у Дражђаних и по другим немачким варошима. Гдегод нас слушаху говорити, држаху нас за Францезе. Али то беху бар Немци. Чудо нам беше, што ево и пред Српкињом изгледасмо Несловени.

И заиста лужичко-српски језик поред пољског, чини ми се, Србину је од свију словенских говора најтеже разумети. О томе се баш у Будишину довољно уверисмо; јер ту имадосмо прилике, да нам се сасвим лагано и што разговетније говори.

Пошто се ту уљудисмо, изађемо да се мало прођемо. Сама варош лежи на источном обронку речне долине, те са жељезнице даје путнику врло леп поглед. Улице су — нарочито главна — поширока. Кућа има мешовитих, међу којима су школе понајугледније. Грађанска школа и учитељски семинар праве су палате.

Горња половина вароши ограђена је са југа и истока зидом и шанчевима, куда су пре педесет година подигнута лепа шеталишта, украшена самим воћкама.

Варош је искићена и са више красних цркава. А међу овима је најзнатнија Петровска. Код ње је знаменито то, што се у истој цркви, по неком уговору, који потиче још из 16. века, у разне, за то одређене часове, а у засебним одељцима служи служба и за католике и за протестанте. Ово ће сигурно и бити један од узрока, што у том месту католици и протестанти живе у красној међусобној љубави. А та љубав лепо је оличена у Лужичко-српским првацима, наиме у католику Хорнику и протестанту — сада већ упокојеном Смољару. Ова два човека јесу наравно два тела, али беху једна душа, једна мисао. Па како је то диван пример, да вера поред добро схваћеног родољубља не мора чинити никакве сметње општој корисној ствари.

Разгледавши тако варош, врнемо се у нашу гостионицу, да се прихватимо и да отпочинемо. Плана

за сутрашњи посао не могосмо скројити. Наш добри управитељ Кокел дао нам је само једну адресу. Рекао нам је, ту ћете дознати све, што желите.

Сутрадан поранисмо, да разгледамо још по нека знатнија здања, улице и др. У томе изби и 8 сати, а ми кренемо човеку, чију адресу држасмо у рукама.

Упутише нас у једну од главнијих улица. Разгледасмо кућне бројеве, док не нађосмо, куд нам ваља ући. Беше ти то кућа по изгледу из древних времена. Уђемо, те одмах нађемо и врата, која треба. Одмах видесмо, да стојимо пред школски врати. Куцнемо, а изнутра се чу јасан весео глас.

Ми унутра, а пред нас омален, пун, округласт човечуљак око 40—45 година. Лице, па и цело кретање издаваше му ванредну веселост, расположеност. Изгледа, да преко тог ведрога лица никад још не пређе црни облачак бриге, бола или туге. Беше ти то католички свештеник.

Представимо се, па рекосмо, да смо дошли, да се упознамо са школом, којом он управља. А то беше приватна учитељска школа за младиће римо-католичке вероисповести.

Врло лепо са отвореном срдачношћу прими нас управитељ. А кад му још рекосмо, да смо Срби са југа, а попица ти стаде готово скакутати. Своје изненађење и очевидну радост не могаше да савлада. Поче нам руке стискивати, пријатељски нас потапше по раменима, те не могаше да дође до речи, којима хтеде да изјави радост, што пред собом гледа Србе чак са далека југа. Веруј ми, кадгод погледим слику тог човека, лебди ми пред очима символ потпуно задовољна и вечито расположена човека.

Један поглед беше нам доста, па да се уверимо да овај завод не располаже великим новчаним средствима. Све у њему беше једноставно — у свачем се огледаше скромна штедња. Али то ни мало не сметаше, да школа лепо напредује. Оно, што се никојим новцем на свету купити не може, беше овде у изобиљу. А то ти је искрено, племенито родољубље. Наставници су овде људи, које је поглавито љубав према самој ствари увела у ово просветно светилиште. То си им могао јасно читати из сваке готово речи, из очију, а нарочито из предавања.

Разгледавши тако овај завод, замолимо управитеља, да нас поучи, куд би нам још ваљало ићи, па да у Будишину видимо све, што је најважније. Ми смо на његову доброту могли сигурно рачунати још у Дражђанима. Наш управитељ нас је о томе у довољној мери уверио. И заиста, ми наиђосмо на најлепшу предуеретљивост.

„Господо — рече нам — не треба много да Вас упућујем. Отидите само до г. Хорника. Даље Вам не треба ништа.“ Па тако је и било.

Али овде ћу да прекинем. Буд смо даље ишли и шта смо видели, то нек остане за други пут. Ја сам не марим читати дуга, преоширна писма.

Нећу дакле ни друге тиме да кињим. За то одмори се мало и ти, па ми остај здрав и весело. Твој пријатељ

Мита Нешковић.

Л И С Т А К.

ПИСМА ВУКА СТЕФ. КАРАЏИЋА ЛУКИЈАНУ МУШИЦКОМ.

ИЗНОСИ НА ЈАВНОСТ МИЛИВОЈЕ К. БРАНКОВИЋ.

V.

Пречестѣйшій Господине,
мени любезнѣйшій и высокопочитаемый!

Ономадне самъ вамъ, у петакъ, био то писмо написао и послао Давидовићу да га да на пошту, но онъ ми га у вече посла натрагъ са ваша два писма (од 10-га и 17-га Ноембра). Ја смо и Г. Копытаръ заедно были и обоица смо се обрадовали, а особито кадъ смо видѣли да има и Ода. Ја се особито радуемъ што сте се вы тако распѣвали: већ садъ имате читаву книгу Ода по мѣри начинѣныхъ. Да сте тако сваке године радили (као 1816.) шта би одъ васъ было до садъ! Деде јоштъ ово до новогa лѣта, (кадъ сте гусле тако удесили) начините оне двѣ оде (Србски и Словенски) на миръ, за кое вам е Г. Копытаръ писао; а немојте хулити на Бонапарта: зашто садъ то нѣ никаква храбростъ нити майсторја (каже Г. Копытаръ).

Ове се Оде ваше све нама допадају неисказано; само ћу вамъ я пріятельски то казати: да се чувате Славенскихъ рѣчи као живе ватре: само Славенске рѣчи и ова смѣса Србскога и Славенскогъ языка могу учинити, да ваше оде и у языку не остану вѣчне и класическе, као што су у мыслима, у духу поетическомъ и народољубивомъ и у майсторји. Гдѣ се може метнути ера и зашто, ручакъ, дакле, ту не треба метати и бо, обѣдъ, убо, да бы дакле и было начинѣно одъ *dinque* или *denique* (кое они само люди доказую, кои о языку онако мысле као наш некій Белѣимъ Янко о Царској Политици), опетъ е нама познатіе и лѣпше него убо. А чие е убо? нама тудъ. Болѣ метнути чакъ него тја: зашто вы пишете за Срблѣ, а Србљина нема на свѣту, кои не зна, шта е чакъ, а тја не знамъ има ли 10 людій у цѣлой наци а може быти да нема ни еднога кои знаду да може што више значити него тебе (у Россійскомъ языку). Нетреба гледати на ове, кои кажу да языкъ треба поправљати. Езык е добаръ него мы треба да га учимо. Сто година бы мало было найболѣмъ Списателю да сасвимъ научи языкъ орача и пастира! Но већ доста е о томъ; и устмено смо се разговарали.

Глас народолюбца мора свакога Србљина у срдце дарнути; Копытаръ каже: зашто се небы печатао у Вѣстнику? Само ми се види да оно управо на мене нишани:

„Да чужеродной Хлои въ бракъ предпочте Любесаву Србљинъ младъ.“

Ја бы то и самъ свакоме Србљину казао, само бы себе изуею. — Шта бы вы мени рекли да вамъ

додемъ на годину съ Чужеродномъ Хлоіомъ? Но я самъ јој пріе ваше Оде надѣо име Милица. Ја бы волѣо Любесаву много гору одъ нѣ, али камо е?

Мнѣніе ваше о Библии допада нам се нама обоици, и кадъ бы што было тако бы требало да буде. Ласно е оно превести: овај роди онога, а оној онога, него вы преведите изъ Лукина Евангелја главу 15. или изъ Јованова главу 4.ту (или обадвѣ) пакъ намъ пошлите да се и мы увѣримо, яко добро естъ. Г. Копытаръ ће вамъ све желаеме кнѣге узети на вересію (може быти на годину дана) и послати по делижанцу на Стефановића у Новый Садъ. Послаћемо вамъ и Марціала, али да га на Србскій языкъ преводите а не на Славено Србскій (или болѣ да речемъ на Србословенскій). Учите Ви нашъ накованъ и наше домаће гвоздѣе ковати, а не све Анлійско и Мисирско.

Мы додаемо Србскомъ Рѣчнику Латинске рѣчи на мѣсто Талианскихъ. Тако смо нашли за добро. Копытаръ е кодъ мене свакій данъ послѣ подне (од 6—9). Предъ нама стое два астала (или стола; асталъ самъ кодъ васъ у Срему научіо) и на нѣма великій Аделунгъ у 4. тома и Шелеръ у 5 томова Латинскихъ и 2 Нѣмачка. Него новаца нема! Кралѣвићъ ми ни Соларићъ јоштъ нису послали ништа; већ сам почео узимати да се раним; а камо за Рѣчникъ? У овомъ Рѣчнику треба да се печата и Исторія нѣгова. — Да се мало вратимъ къ Библии: неће Славенскій языкъ никадъ у презрѣніе и забвеніе дои, не бойтесе: исто Поповима и Калудѣрима ползу доноси и чега се они изъ тога узрока приме, оно не може безъ великога сіясета пропасти. Него бы требало зато Славенско поредъ Србскога напечатати: едно вѣрности ради превода, а друго да бы люди болѣ познали Славенскій языкъ. Гагићъ е овде еднако, и наручићу му за Оде на смртъ Државина. Да видите како е ваша Ода сила дѣйствовала у Давидовића: већ е устао и пытао за процесъ Типографіе, готово е сасвимъ другіи човекъ постао, него не знамъ докле ће быти. — Копытаръ каже да ћемо добыти Типографію. Вѣстникъ се Вашъ само оvdѣ печатати може; я ћу вамъ быти корректоръ и Гдинъ надзиратель.

Ја самъ Буренце са шљивовицомъ изніо у Бечъ и оточио у бутеле, пакъ садъ пиюцамъ с Копытаремъ и съ Гагићемъ и у Ваше здравље напьямо, него не знамъ, шта ћемо онда кадъ ово попиемо. За Новосадскій Гимназіумъ писао ми е Магарашевићъ. Но я нисамъ знао, каква га е Судбина премѣстила (прећерала) изъ Карловаца! Ја не знамъ, какви су

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

то безчовѣчни люди! Заръ нѣ могао другу наћи него жену свога друга? Диванъ е и садъ, съ Нешићем и съ Витковићемъ тамо долѣ. Нешићъ е писао Давидовићу, да васъ неће моћи походити, о чему жали. За Божића се радуемъ врло: Да Богъ да, да се духъ светый на нѣга врати. Ако му гдѣ успишете, поздравите га одъ мене. Я бы радъ быо видѣти те ваше расадере! жао ми е Станка! Гледайте вы за ту кућу Станишину: я еднако желимъ ту кодъ васъ живѣти; макаръ доио пасошъ од Hofkriegsratha.

Прве љу вам' поште послати писмо на Хачжи Константина, него гледайте сигурно те га пошлите. Камо за Бога оне косовске пѣсне одъ Шљѣнице Гргуревачке? Не мойте се шалити него гледайте што пре те ми ихъ пошлите. Писмена изъ Државина јошт' нисам дао изрезати, него љу гледати ово дана, хоће ли што моћи бити. Образъ на титулу Лексикона биће безъ сумњѣ; и Копытару се допада. — Милию ми поздравите любезно, хвала му на нѣгову поздраву. Борића такодѣрѣ и све нѣгове домашнѣ. Оне е турске тескере узео Копытаръ да да превести, пакъ љемо вам' ихъ онда послати. Здрави будите, радуйтесе и веселите се: намъ бизумъ олсунъ. Богъ зна какови јошт' лаври и вѣнци насъ очекую. — Пѣвajte данъ и ноћъ. У Рѣчнику ље Срб' ком' бити описани скоро сви обычаи Србски (Копытаръ ме на то наѣрао); неколико табака манѣ или више, ништа зато: мы смо богати люди ако и немамо ништа! ха! ха! ха! Докъ видите, како е описана вѣштина, вила, вампиръ; задушбина, задушнице, Иванъданъ, крсно име, даѣа, завѣтна,

Бабине, и пр. и пр. Шта мыслите вы: треба ли писати женидба, свадба, просидба, ко-сидба, или женитба, сватба, удатба и пр. клубко, или клупко? Шибка или шипка? узкѣй (узакъ) или ускѣй? задушбина или задушница? Гаѣникъ, помоѣникъ, добросреѣникъ или гатнѣникъ, помотнѣникъ, добросретнѣникъ? Не мойте се вы ту одмахъ улапити корѣну производном', него добро промыслити и потражити, имаю ли други езицы тако исто (као нашъ мозакъ мозга, дрозакъ дрозга!) Или љу писати патче, патчѣй, патчица, или паче, пачѣй, пачица? мачче, маччетина, маччица, маччѣй или маче, мачетина, мачица и пр.? путце или пуце? срдачаница или срчаница?

Ако гдѣ видите Бешеновачког' Игумана, поздравите ми га любезно. Поздравите ми Г. Фрушића, и пошлите ми кою Оду, ако сте начинили. Довршите и ону на смртъ младога Стойѣвића; и ону Франѣи такодѣрѣ, а и Терлаича не мойте заборавити. Биће ми драго ако се Телемакъ сасвимъ пресели у Србию. Већъ звони на 12 сахатѣй, я морамъ ићи чакъ у градъ на ручакъ (зашто самъ се синоћъ обећао Копытару) и (овде је подерано. — У) ово писмо дамъ на пошту. Будите здрави и весели и любите еднако онога, кои васъ искрено любии и високопочитуе и кои за найѣчу честь држи назвати се

У Вечу 28-га Ноемврія 1816.

Вашъ искренный прѣятель
Вукъ Стефанов.

ЛИСТИЊИ.

ПОЗОРИШТЕ И УМЕТНОСТ.

(Српско народно позориште у Великом Бечкереку.)

Дружина српског народног позоришта отпочела је 18. п. м. своје представе у В. Бечкереку са Онетовим „Господарем ковница.“ Далѣ су давани тамо по реду још ови комади: „Робијашева љерка“, „Нови племић“, Суботићев „Милош Обилић“, „Дебора“, „Сеоска лола.“

КЊИЖЕВНЕ НОВОСТИ.

— Читамо у „Одјеку“, да је Јован Бошковић одлучио да изда зборник својих књижевних дела у 4. књиге. Свака књига изнеће око 25. табака, слога и формата као што су „Сликe из српске историје“ од Станоја Бошковића, а

САДРЖАЈ: Две виле. Песма Мите Поповића. — Живлио Радаја! Приповетка са села. Срочио Панта Поповић. (Наставак.) — Увелож ружии. Песма од Војислава. — Ирина. Новела Сватоплука Чеха. Превео П. Падејски. (Наставак.) — Уз Ђељеве струне. Песме Бранислава Ђ. Нушића. Друга кита. — Српска еника. Из дела Карла Саса „велики ени светске књижевности.“ (Свршетак.) — Успомене с пута. I. Од Мите Нешковића. — Листак. Писма Вука Стеф. Караѣића Лукијану Мушицком. Износи на јавност Миливоје К. Бранковић. V. — Листићи. Позориште и уметност. — Књижевне новости.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 фор. 50 новч. на по године, 1 фор. 25 новч. на четврт године. За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 фор. на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад.